

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ КОНСТРУЮВАННЯ КОМП'ЮТЕРИЗОВАНОГО УРОКУ З ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті досліджено особливості інтегрування дидактичних можливостей інформаційних технологій у процесі розробки, конструювання та реалізації уроку з іноземних мов. Визначено основні етапи комп'ютеризованого уроку у його комбінованому варіанті, який спрямований на забезпечення комунікативної спрямованості навчального процесу з іноземних мов. Обґрунтовано основні методичні аспекти конструювання зазначеного вище уроку. Проаналізовано основні переваги комп'ютеризованого уроку іноземної мови порівняно з традиційним.

Постановка проблеми. Реконструкція змісту традиційних навчальних предметів відповідно до вимог підготовки учнів до життя в інформаційному суспільстві обґрунтовує інтеграцію інформатики з різними дисциплінами природничого та гуманітарного циклів. Ефективність такої інтеграції пояснюється тим, що, з одного боку, інформатика є "латинською мовою" сучасної науки, на якій у сьогоднішній час викладається все більша кількість наукових і навчальних дисциплін, з іншого боку, інформатика дає можливість широко використовувати технології обробки інформації, тобто навчального програмного забезпечення для підвищення ефективності навчання та викладання [1]. Відповідно, аналізуючи інтеграцію інформатики та іноземних мов, під інтегрованим уроком з іноземних мов будемо розуміти особливий тип уроку, на якому вивчається взаємопов'язаний матеріал з іноземної мови і знання матеріалу з інформаційного (цифрового) представлення попереднього для його ефективнішого розуміння та засвоєння.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Як справедливо зазначає М. А. Бовтенко, якість комп'ютерних засобів навчання мови без сумніву є однією з найважливіших умов успішної інтеграції ІТ у навчальний процес [2]. Крім того, оцінка якості педагогічних програмних засобів є складним процесом, оскільки вимагає міждисциплінарного підходу та залучення таких наук, як інформатика, ергономіка (наукова дисципліна, що вивчає виробничу діяльність людини з метою забезпечення зручності, безпеки та ефективності знарядь, умов та процесу праці), психологія, педагогіка, лінгвістика та ін.

Найбільш позитивними чинниками у використанні ІТ у формуванні іншомовних комунікативних умінь є їх інформативність та вагома роль у підвищенні рівня мотивації. Для таких занять характерними є самостійність студентів у виборі матеріалу, їхня активність та зацікавленість. Використовуючи ІТ, можна користуватися різними банками даних та енциклопедіями, безпосередньо спілкуватися з носіями мови в мережі Інтернет, незважаючи на відстань [3]. Використовуючи ІТ та інтегруючи їх у навчальний процес, можна більш ефективно вирішувати цілу низку дидактичних завдань на занятті з іноземної мови:

- 1) формувати вміння читання, безпосередньо використовуючи автентичні матеріали різного ступеня складності;
- 2) удосконалювати вміння аудіювання на основі автентичних звукових текстів з мережі Інтернет та на змінних носіях інформації;
- 3) удосконалювати вміння монологічного та діалогічного мовлення на основі проблемного обговорення матеріалів із мережі Інтернет;
- 4) удосконалювати вміння писемного мовлення, індивідуально та письмово готуючи відповіді партнерам, беручи участь у підготовці рефератів, написанні творів, есе тощо;
- 5) поповнювати свій активний та пасивний словниковий запас лексикою сучасної іноземної мови, що відображає певний етап розвитку культури нації, соціального та політичного устроїв суспільства;
- 6) ознайомлюватися з країнознавчим матеріалом, що включає етикет, особливості мовленнєвої поведінки різних народів в умовах спілкування, особливості культури, традицій країни, мова якої вивчається;
- 7) формувати мотивацію іншомовної діяльності студентів на основі систематичного використання сучасних автентичних матеріалів.

Методика формування мовних навичок та мовленнєвих умінь учнів за допомогою використання ІТ передбачає вміння майбутнього вчителя іноземних мов використовувати наявне електронне навчально-методичне забезпечення, адаптування його до конкретних педагогічних завдань та створення власного відповідно до мети навчання, а також використання такого навчально-методичного забезпечення та інформаційно-методичного компоненту професійної компетенції під час розробки та проведення уроку іноземної мови з використанням ІТ.

Тому **метою статті** є обґрунтування основних методичних аспектів, які повинні враховуватися вчителем іноземних мов у процесі конструювання уроку іноземної мови з використанням інформаційних технологій.

Виклад основного змісту дослідження. Кожний окремо взятий урок – це ланка у певному ланцюгу (комплексі) уроків. Такий урок є складною процесуальною системою, що складається з відповідних компонентів або етапів уроку [4].

Розглянемо можливості використання інформаційних технологій (ІТ) на кожному з етапів типового уроку іноземної мови (під типовим ми маємо на увазі комбінований тип уроку):

1. Організаційний етап.
2. Етап перевірки домашнього завдання.
3. Етап всебічної перевірки та активізації знань, умінь і навичок.
4. Етап підготовки учнів до активного та свідомого засвоєння нового навчального матеріалу.
5. Етап засвоєння нових знань, формування нових навичок та вмінь.
6. Етап закріплення нових знань та вмінь.
7. Етап повідомлення домашнього завдання та проведення інструктажу щодо його виконання.

1. Організаційний етап. Показники виконання психологічного завдання на даному етапі: доброзичливий настрій вчителя та учнів; швидко налаштування класу на діловий ритм; організація уваги всіх учнів; короткотривалість організаційного моменту; повна готовність класу та обладнання до роботи.

Рольова гра: черговий системний адміністратор.

На даному етапі важливо, щоб учні не тратили часу уроку на введення паролю та логіну, не чекали завантаження навчального сайту чи не інсталивали програми, а займалися власне вивченням іноземної мови, проте з використанням ІТ. І в цьому вчителю може допомогти черговий системний адміністратор, якого варто вибирати із числа учнів, що достатньо добре володіють інформаційною компетенцією. Саме такий учень готує комп'ютерний клас до уроку: завантажує, інсталиє, встановлює та ін.

2. Етап перевірки домашнього завдання. Показники виконання навчально-виховного завдання цього етапу: виявлення факту виконання домашнього завдання у всього класу за короткий проміжок часу (5-7 хвилин), виправлення типових помилок:

- виявлення причин невиконання домашнього завдання окремими учнями;
- формування в учнів розуміння зв'язку виконання домашньої роботи з результатами свого навчання загалом;
- використання різних форм контролю залежно від виду та мети домашнього завдання, відношення учнів даного класу до виконання домашньої роботи.

На даній ділянці цього етапу пропонуємо:

а) електронне домашнє завдання (його не обов'язково виконувати вдома – не у всіх учнів є домашні комп'ютери, можна використовувати потужність шкільного комп'ютерного класу). Збереження електронних домашніх робіт займає мало часу. Одночасно вчитель може запропонувати певні додаткові критерії для зберігання виконаного домашнього завдання, наприклад, самооцінка (зберегти в одну із папок "відмінно", "добре" тощо – учень зберігає свою роботу у відповідну папку), інтерес (папки "цікаве", "нецікаве") тощо;

б) створення "тренувальних тестів" – тобто без отримання автоматичної оцінки. Такі тести можна створювати у програмі Word за допомогою панелі інструментів – Форми. Можна запропонувати виконання тестових завдань у програмі Hot Potatoes, яка автоматично виставить кожному учневі оцінку у відсотках. Усі тестові завдання вчителю варто підготувати заздалегідь.

3. Етап всебічної перевірки (активізації знань та вмінь використання попередньо засвоєного навчального матеріалу). Тут радимо перевіряти не стільки пам'ять, скільки мислення учня, оскільки суть навчання полягає у розвитку мислення. Опитування на цьому етапі повинно бути цікавим для учнів, а для цього відомий для них фактичний матеріал повинен вживатися на практиці в нових умовах.

Досить ефективним прийомом на даному етапі є організація вчителем рецензування учнями відповідей своїх товаришів.

"Електронні рецензії" – це перевірка ступеня засвоєння матеріалу. Мережева рецензія дозволяє провести твір "з відкритим зошитом", використовуючи можливості локальної мережі та заздалегідь підготувавши папку із загальним доступом.

Показник виконання навчально-виховних завдань етапу: перевірка вчителем не лише обсягу та правильності знань, але й їхньої глибини, усвідомленості, гнучкості та оперативності, вміння використовувати їх на практиці; рецензування відповідей, спрямоване на виявлення позитивних та негативних сторін у знаннях; активна діяльність всього класу в ході перевірки знань окремих учнів.

Один із прикладів завдання цього етапу: вибрати вірш із творчості англійського чи американського поета (наприклад, Роберта Бернса), який сподобався найбільше, і оформити його ілюстровано (підібрати візуальний образ із галереї художників-імпресіоністів) та озвучити (підібравши відповідний музичний супровід), виконавши роботу у програмі PowerPoint.

Посилання на тематичні ресурси вчитель підбирає заздалегідь (з метою економії урочного часу).

Варто зазначити, що при постановці будь-якого завдання, пов'язаного з використанням ІТ самому вчителю варто спочатку, хоча б ескізно, спробувати виконати роботу, яку він збирається дати учням для виконання. В результаті очевидними для вчителя стають критерії оцінки роботи та трудомісткість її виконання, а також "підводні камені", які можуть зустрітися учневі під час виконання завдання, які будуть забирати робочий час та знижувати ефективність навчальної діяльності.

4. Етап підготовки учнів до активного та свідомого засвоєння нового матеріалу.

Важливо пам'ятати, що залучення учнів до самостійного набуття знань, оволодіння комунікативними вміннями та мовними навичками, творчого застосування їх на практиці неможливе без чіткої цілеспрямованої роботи, без постановки перед учнями мети і завдань кожного уроку, демонстрування практичного значення матеріалу, що пропонується для вивчення.

Тематичні та предметні Інтернет ресурси можуть виступити як один зі способів підвищення інтересу учнів. Наочні посібники, телеконференції, відео та анімаційні матеріали – все це може показати нову тему учням зі значно зрозумілішого та цікавого для них боку. Такі ресурси вчитель може збирати і формувати "ІТ бібліотеку вчителя іноземної мови". Наприклад, учні отримують від учителя завдання: "Протягом двох тижнів Вам потрібно знайти в Інтернеті п'ять сайтів з англійської мови (на відповідну, залежно від мети уроку, тему) і скласти на кожний із них рецензію англійською мовою". Варто пам'ятати, що в рецензії необхідно вказати: назву сайту; його адресу та дату відвідання вами сайту; автора розробника сайту; основне призначення – для якого користувача; як інформація сайту допоможе вам у вивченні іноземної мови; якість мультимедійного дизайну сайту (застосовані медіа та їх діяльність); ваша оцінка сайту за 12-бальною шкалою.

За вашу роботу ви зможете отримати оцінку з англійської мови.

Наприклад, зміст ІТ-бібліотеки вчителя французької мови:

- тексти і вправи (основні типи: вибір правильної відповіді із кількох запропонованих, складання фрази з переплутаних слів, вставка пропущеного слова);
- країнознавчі сайти: опис традицій, країн, фотографії, музеї;
- on-line бібліотеки;
- граматичні вправи;
- різне: карти міст, лексичні ігри, транспортні схеми, меню;
- газети, агентства новин: актуальна інформація про події, що відбуваються у Франції;
- залізничні дороги;
- "жовті сторінки";
- мовні центри;
- словники;
- фотографії;
- туризм: віртуальні подорожі;
- Едіт Піаф;
- музеї: Роден, Орсе, Лувр, Версаль, Моне;
- французька кухня.

5. Етап засвоєння нових знань.

Умови досягнення позитивних результатів:

1. Застосування різноманітних способів активізації мисленнєвої діяльності учнів, залучення їх до пошукової роботи, самоорганізації навчання.
2. Використання змінних діалогічних пар.
3. Проведення словникової роботи як одного з інструментів усвідомлення навчального матеріалу.
4. Систематизація нових знань.
5. Розвиток навичок та вмінь раціонального навчання.

Показники виконання навчально-виховного завдання етапу: якість відповідей учнів на наступних етапах уроку; активна участь учнів класу у проведенні підсумків бесіди чи самостійної роботи.

На цьому етапі вчитель може використовувати мультимедійну презентацію для демонстрації нового матеріалу або організовувати самостійну пошукову роботу учнів з метою самостійного опрацювання цього матеріалу.

6. Етап закріплення нових знань.

Умови досягнення позитивних результатів:

1. Використання різноманітних способів закріплення знань, запитань, що вимагають мисленнєвої активності, творчого осмислення матеріалу.
2. Звернення вчителя з приводу відповіді учня до класу з вимогою доповнити, уточнити, виправити, розглянути проблему з іншого боку.
3. Вміння учнів впізнавати та співвідносити нові знання з поняттями, правилами, ідеями.

Цей етап уроку важливий тим, що на ньому найбільш рельєфно виступають результати уроку.

7. Етап повідомлення учням домашнього завдання та інструктаж щодо його виконання.

Умови досягнення позитивних результатів: обов'язкове та систематичне виконання етапу в межах уроку, до дзвінка; завдання повинно проходити при повному розумінні класу.

Показники виконання навчально-виховного завдання етапу:

- домашнє завдання, дане учням на початку або в середині уроку, допоможе спрямувати увагу учнів, підготує до сприйняття нового матеріалу;
- правильно організоване завдання зможе перетворити сам факт домашньої праці під час виконання завдання із необхідності в захоплюючу та корисну з точки зору самоосвіти учня роботу;
- відповідне завдання зробить наступний урок, на якому воно буде заслуховуватися та перевірятися, змістовнішим та цікавим;
- гармонійно пов'яже декілька уроків у єдину систему;
- перетворить процедуру отримання знань учнями в особистісний процес, тобто перетворить знання в інструмент пізнання;

- може допомогти у згуртуванні класного колективу.

Основні вимоги до електронного домашнього завдання: домашнє завдання можна (і варто) орієнтувати на дві групи учнів: слабкі + середні; середні + сильні; варто визначити обов'язковий мінімум виконання та виділити простір для ініціативних учнів:

- часові рамки;
- кількість джерел інформації (адреси певних "опорних сайтів");
- програма реалізації завдання (Word, PowerPoint, Publisher);
- обсяг звітнього документу (кількість сторінок, файлів, слайдів тощо);
- додаткове завдання;
- обговорено місце розташування виконаної роботи.

Висновок. Подані вище етапи уроку через призму можливостей використання ІТ пропонують великий спектр видів навчальної діяльності, проте це не означає, що на кожному уроці необхідно обов'язково дотримуватися запропонованої структури. Можна вибірково, залежно від мети та завдань уроку, використати ті чи інші методичні прийоми, оскільки варто пам'ятати, що ефективність будь-якого уроку визначається не тим, що дає учням вчитель, а тим, що вони беруть для себе у процесі навчання.

Отже, на основі запропонованого розуміння уроку з іноземної мови з використанням інформаційних технологій, виділених етапів його конструювання можна досягти максимальної ефективності від інтегрування сучасних розробок у галузі інформаційних технологій для інтенсифікації навчального процесу з вивчення іноземних мов, що на сьогоднішній день потребує пошуку оптимальних шляхів і способів вирішення проблеми формування професійних компетентностей фахівців у різних галузях знань із можливістю їх конкурування на міжнародному ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Попова Г. И. Конструирование электронных учебных материалов в профессиональной подготовке учителей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Попова Галина Ивановна. – Краснодар, 2006. – 178 с.
2. Бовтенко М. А. Компьютерная лингводидактика : [учебное пособие] / М. А. Бовтенко. – М. : Флинта : Наука, 2005. – 216 с.
3. Chapelle C. A. Computer Applications in Second Language Acquisition / C. A. Chapelle. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 215 p.
4. Могилев А. В. Дидактические принципы компьютерного обучения / А. В. Могилев, С. А. Титоренко // Педагогическая информатика. – 1993. – № 2. – С. 10–16.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Popova G. I. Konstruirovanie elektronnykh uchebnykh materialov v professional'noi podgotovke uchitelei [Electronic Studying Resources Construction in the Professional Teachers' Education] : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / Popova Galina Ivanovna. – Krasnodar, 2006. – 178 s.
2. Bovtenko M. A. Komp'iuternaia lingvodidaktika [Computer Linguodidactics] : [uchebnoe posobie] / M. A. Bovtenko. – M. : Flinta : Nauka, 2005. – 216 p.
3. Chapelle C. A. Computer Applications in Second Language Acquisition / C. A. Chapelle. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 215 s.
4. Mogiliov A. V. Didakticheskie printsipy kompiuternogo obucheniia [Didactic Principles of Computerised Teaching] / A. V. Mogiliov, S. A. Titorenko // Pedagogicheskaiia informatika [The Pedagogical Informatics]. – 1993. – № 2. – P. 10–16.

Матеріал надійшов до редакції 10.02. 2012 р.

Морская Л. И. Методические аспекты конструирования урока иностранного языка.

В статье исследуются особенности интегрирования дидактических возможностей информационных технологий в процессе разработки, конструирования и реализации урока иностранного языка в его комбинированном варианте, который направлен на обеспечение коммуникативной направленности учебного процесса по иностранным языкам. Обоснованы основные методические аспекты конструирования указанного выше урока. Проанализированы основные преимущества компьютеризированного урока иностранного языка в сравнении с традиционным.

Mors'ka L. I. Methodical Aspects of the Computerized Foreign Language Lesson Construction.

The peculiarities of integration of didactic possibilities of information technologies in the process of elaboration, construction and realization of a foreign language lesson have been investigated in the article. Basic stages of computerized lessons in their combinatory form have been defined, preserving their communicative influence of the learning process in the foreign language teaching. The main methodical aspects of the mentioned lesson construction have been substantiated. The main advantages of computerized foreign language lessons over traditional ones are analyzed.